

POSUDEK OPONENTA
BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
Historický ústav FF UHK

Autorka práce: Barbora Ledvinková

Studovaný program a ročník: B0114A120001 - Historie se zaměřením na vzdělávání

Název práce: Významní habsburští panovníci v českých učebnicích dějepisu

Vedoucí práce: PhDr. Irena Kapustová, Ph.D.

Oponent práce: prof. PhDr. Ondřej Felcman, CSc.

Barbora Ledvinková se rozhodla provést v bakalářské práci analýzu vybraných významných habsburských panovníků v českých učebnicích dějepisu. Po seznámení s textem práce lze konstatovat, že hodnotí spíše než osobnosti samotných vládců především období jejich vlády, které tvoří podstatnou součást novověkých dějin. Ostatně nečiní tak jen v praktické části, kde zkoumá rozsah a podobu textů zaměřených na vládu čtyř vybraných panovníků, ale také v tzv. Teoretické části, jak nazývá pokus o vlastní výklad historického dění za jejich panování. Tento přístup je jistě přijatelný, ale měl se odrazit také v názvu práce, který by lépe vyjádřil obsah práce, kdyby zněl *Panování významných habsburských panovníků v českých učebnicích dějepisu*. Předmětem zkoumání jsou čtyři panovníci, počínaje Leopoldem I. přes Karla VI. až po Marii Terezii a Josefa II. V anotaci však Karel VI. chybí, období Josefa I. nebylo vůbec zařazeno.

Skutečnému přiblížení se k teorii by nepochybně napomohlo, kdyby si autorka pro výklad dějů stanovila přesně vymezené tematické okruhy (zahraniční politika, vnitřní politika, hospodářství, společnost, kultura (?), osobnost panovníka jako vládce) a jejich prostřednictvím rámcově charakterizovala období vlády jednotlivých panovníků i je samotné.

Ocenit lze rozsah odkazované literatury, i když i její využití mohlo být více systematické. Jeví se jako poněkud nahodilé, možná proto, že o povaze konkrétních děl se v úvodu nedozvídáme nic. V úvodu práce totiž chybí rozbor použité odborné

literatury. A v seznamu pramenů a literatury, vydávaném poněkud nevhodně za *Zdroje*, je řazena literatura nesprávně na první místo, ačkoliv nejprve by měly být uvedeny prameny, tedy učebnice dějepisu. Domnívám se také, že vhodnější by bylo literaturu rozdělit na odbornou historickou a odbornou didaktickou a obě uvést samostatně.

K první teoretické části práce autorka zařadila také výklad vývoje výuky dějepisu a teorie a historie učebnic. Ten považuji za dosti schematický a v zásadě jen opakující základní poznatky o učebnicích a jejich proměnách, tedy jde hlavně o popis teorie, nikoliv nějaké teoretické úvahy. V části o vývoji výuky dějepisu je nepřesně zachyceno období 50. let, kdy existovaly nejprve základní osmileté školy a na ně navazovaly tříleté střední školy (tzv. jedenáctiletky). Nesprávně je uvedeno také jméno olomouckého historika Miroslava Trapla (s. 25 – M. Rapl). Didakticko-metodická část má zřejmě tvořit teoretický podklad pro následnou analýzu.

Druhá část nazvaná praktickou představuje vlastní autorčinu analýzu vybraných učebnic, v nichž při reflexi novověkého období představuje podobu informací o jednotlivých vládcích a jejich vladařských krocích. Na výběru učebnic je možné ocenit různorodost, ale chybí vysvětlení, podle jakých kritérií byly učebnice vybrány. Autorka uvádí různé možnosti, jak učebnice analyzovat (nahlížet a porovnávat). Její výběr se nesoustředil primárně na jedno ze čtyř jí uváděných kritérií, spíše využívá v jakémsi mixu většinu z nich, resp. jejich dílčích složek. Chybí stanovení rozsahu textu novověkého učiva v každé vybrané učebnici a popsání jeho členění. Stěží pak lze plně posoudit váhu látky věnované vládě vybraných Habsburků v rámci struktury dané učebnice.

Po „jisté inventarizaci“ učebnic a jejich obsahu vázaného na sledované téma následuje komparace vybraných zhodnocených textů, která přináší některá užitečná zjištění včetně připomenutí vazby textů na dobovou politickou situaci, panující ideologii a celkovou společenskou atmosféru. Poznatky z analýzy mohly být ještě hmatatelnější, kdyby B. Ledvinková prováděla posuzování textů na základě jasně stanovené kritériální struktury (jakýsi univerzální „klíč“ hodnocení) a tu pak striktně dodržovala.

Celkem se jedná o půl druhé desítky učebnic používaných od počátku 20. století až po dnešek. Kladu si také otázku, proč je ve stanoveném pořadí Pekařova učebnice uváděna až mezi texty z konce 20. století. Pokud jde o zohlednění doby vydání (1991 – fakticky reprintu), mělo by být zdůvodněno, proč autorka takto postupovala.

Poslední položkou praktické části je rozbor dotazníkového šetření, které autorka provedla u žáků ZŠ a studentů střední školy ve snaze zjistit jejich názor na používání učebnic. Přináší velmi zajímavá a někdy až nečekaná zjištění, v každém případě je však možné tento pokus hodnotit pozitivně.

V závěru seznamuje B. Ledvinková s výsledky své práce. Považuje vytčené cíle za splněné a stručně informuje o výsledcích výzkumu. Jsou nepochybně zajímavé, ale směřují především do všeobecné a didaktické oblasti. V závěru práce však chybí shrnutí proměn obsahové stránky výkladu období, reprezentovaných vybranými vládci, jak bylo podáno v jednotlivých učebnicích.

V práci se bohužel objevilo početné množství věcných chyb, jako je např. označení habsburské monarchie v 17. století jako Rakouska a o století později dokonce jako

Rakousko-Uherska. Ne zcela přesně je uvedena skutečnost, že v polovině 18. století byly vytvářeny krajské úřady s hejtmany, ale kraje s hejtmany existovaly od středověku. Jagellonci nevládli v České koruně celé století, ale jen něco málo přes půl století. Ve výčtu rakouských zemí chybí významné Štýrsko. S podáním vlády Ferdinanda I. jako striktně centralistické a absolutistické nelze souhlasit. Uvádět jméno knížete Lobkovice v německé verzi je neobvyklé, nesprávně je uveden název Karlovického míru (nebyl Karlowitzův, ale byl uzavřen ve Sremských Karlovcích v Srbské Vojvodině). Polsko-litevská armáda Jana III. Sobieského nebyla rozhodně pomocnou silou, ale jednou ze dvou rozhodujících vojenských uskupení protitureckého tažení. Karel VI. rozhodně nevyhnal Turky z Evropy (pouze ze střední Evropy se to podařilo již jeho otcí) a Josef II. nezastával funkci římskoněmeckého císaře, byl jím kurfiřty řádně zvolen a tituloval se „z boží milosti...“. Nevolnictví bylo skutečně zrušeno patentem v roce 1781, ale proč je o několik vět dříve tvrzeno, že Josef II. je zrušil s matkou již v roce 1776? Decenální reces byl přijat v roce 1748, nikoliv v roce 1758, bramborová vojna se vedla ještě za vlády Marie Terezie, nikoliv za panování Josefa II., politologie ještě na konci 18. století neexistovala a bylo by možné zmínit ještě i další nepřesnosti.

Objevila se také stylistická (bezdůvodné střídání času přítomného a minulého, chybějící větné členy, na s. 48 je opakována celá jedna věta) a gramatická pochybení (chyby v přičestí minulém a v psaní velkých písmen, zbytečné čárky ve větách, špatné vazby, nesprávné pády).

Přes zmíněné výhrady spatřuji v předložené bakalářské práci poctivou snahu o zvládnutí nesnadného tématu vázaného na reflexi české novověké historie v učebnicích dějepisu. Text požadavkům na závěrečnou práci v bakalářském studiu vyhovuje, a proto jej doporučuji k obhajobě. Hodnotím ji stupněm

V Křižánkách 4. srpna 2023

.....
prof. PhDr. Ondřej Felcman, CSc.